

18. 3. 2014

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Lze smlouvou o vypořádání újmy upravit výši požadované náhrady?

Jednou z novinek, které s sebou zákon o obchodních korporacích od 1. ledna 2014 přináší, je možnost obchodní korporace vypořádat újmu způsobenou jí členem orgánu jednáním v rozporu s péčí řádného hospodáře na základě smlouvy. Jde však tímto způsobem náhradu způsobené újmy snížit, či ji dokonce odpustit?

Od 1. ledna 2014 mají obchodní korporace možnost vypořádat újmu způsobenou členem orgánu jednáním v rozporu s péčí řádného hospodáře na základě smlouvy, jejíž účinnost je vázána na souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.

Takový postup má vést k celkovému zjednodušení domáhání se náhrady újmy po členu orgánu, neboť kromě nižších nákladů a diskrétnosti vyřízení celé záležitosti se uplatní pravidlo, že nesplní-li člen orgánu závazky plynoucí pro něj z dohody, lze se jejich splnění domáhat u soudu, aniž by bylo třeba žalovat na náhradu vzniklé újmy a prokazovat předpoklady vzniku povinnosti hradit újmu. Bude-li navíc smlouva sepsána formou notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, obchodní korporace bude moci podat rovnou návrh na výkon rozhodnutí či návrh na nařízení exekuce.

Vzhledem k tomu, že se jedná o zcela nový institut, lze se zatím pouze domnívat, jaké jsou limity a možnosti pro stanovení obsahu takové dohody. Jejich vyjasnění je pro obchodní korporace zásadní také z důvodu, že se v souvislosti s tímto způsobem vypořádání navíc dle § 53 odst. 3 ZOK uplatní zásada, dle které dojde-li k uzavření vypořádací smlouvy, nelze se po povinném členu orgánu obchodní korporace domáhat náhrady škody způsobené porušením povinnosti jednat s náležitou péčí, ale pouze splnění povinností stanovených ve vypořádací smlouvě. Z toho plyne, že **uzavření vypořádací smlouvy má účinky privativní novace.**

Toto obecné pravidlo se však neuplatní a smlouvu o vypořádání újmy se členem orgánu společnost nemůže uzavřít v případech, kdy újmu porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře způsobil takový člen orgánu obchodní korporace, který je zároveň jejím jediným společníkem nebo tuto obchodní korporaci ovládá v důsledku jiných skutečností.

V současné době je předmětem diskuse především otázka, **zda je možné uzavřením takové smlouvy náhradu újmy určitým způsobem snížit či dokonce odpustit.** Původní návrh zákona o obchodních korporacích stanovil, že nejvyšší orgán korporace může rozhodnout o způsobu náhrady újmy nebo o jiném vzájemném vyrovnání, což by umožňovalo např. určení jiné ekvivalentní formy

splnění celého závazku z protiprávního jednání. Platné znění zákona však přichází s významovým posunem, když namísto výše uvedeného hovoří pouze o vypořádání újmy.

Možnost snížení i vzdání se náhrady újmy

Názor zastávaný JUDr. Vlastimilem Piherou, Ph.D., připouští možnost snížení či vzdání se náhrady újmy **alespoň v méně závažných případech porušení péče řádného hospodáře, než např. u projevů neloajálního a úmyslně škodného jednání**. Zákon pak dle něj takovou ex post limitaci náhrady umožňuje rozlišením mezi nárokem na náhradu újmy vůči členu orgánu a nárokem ze smlouvy dle § 53 odst. 3 ZOK. Dojde-li přitom ke schválení takové smlouvy, nemohou se již společníci domáhat původního nároku na náhradu újmy, ledaže je to zákonem ve zvláštních případech připuštěno.[1] Jak už bylo uvedeno výše, smlouva tak má principiálně účinky privativní novace, které mohou teoreticky vést i k úplnému vzdání se původního nároku vůči členu orgánu.

Uvedenému postupu není dle JUDr. Pihery na překážku ani ustanovení § 53 odst. 2 ZOK, podle něhož se nepřihlíží k právním jednáním omezujícím odpovědnost členů orgánu. Toto ustanovení totiž dle jeho mínění brání pouze odpovědnosti ex ante.[2]

S tímto názorem lze souhlasit, a to i s přihlédnutím ke způsobu schvalování samotné dohody, kdy je zapotřebí souhlasu dvoutřetinové většiny všech společníků. Už z toho je zřejmé, že **zákonodárce pokládal vypořádací smlouvu za jeden z právních úkonů schopným zásadně ovlivnit ekonomickou situaci obchodní korporace**. Pokud se tedy společníci dohodnou, že náhradu újmy nebudou po členu orgánu požadovat, nic by jim v jejich rozhodnutí nemělo bránit.

Ustanovení § 53 odst. 2 ZOK tomuto postupu neodporuje, neboť vzdání se práva na náhradu již vzniklé újmy není „jednáním obchodní korporace omezující odpovědnost“, a to proto, že odpovědnost je občanským zákoníkem chápána jako primární povinnost řádného jednání, jejíž porušení vede ke vzniku sekundární povinnosti, totiž povinnosti k náhradě škody. Povinnost k náhradě škody je tedy samostatnou povinností, povinností následnou.

Na druhou stranu tento výklad musí brát na zřetel i dopad do práv třetích osob, tj. zejména věřitelů obchodní korporace. Nelze totiž připustit, aby se jejich postavení v důsledku této dohody zhoršilo. Řešení může spočívat v institutu relativní neúčinnosti. Definice takového jednání v § 589 NOZ je značně široká a jistě zahrnuje i dohodu omezující právo obchodní korporace na náhradu škody. Navíc § 592 NOZ hovoří i o opomenutí a jako příklad uvádí dědickou dohodu, tedy nikoli typické opomenutí, ale vzdání se práva. Překážkou ve využití tohoto institutu by však mohlo být uplynutí lhůt dle § 591 odst. 1 NOZ, pokud by šlo o dohodu uzavřenou před způsobením škody, např. při jmenování jednatele do funkce. V takovém případě by však judikatura měla s ohledem na skutečnost, že od uzavření smlouvy do jejího uplatnění může uplynout delší čas, stanovit, že zkracujícím úkonem bude až uplatnění dohody po způsobení škody na základě rozhodnutí orgánu obchodní korporace nebo i bez něj.

V neposlední řadě je třeba zmínit i zcela praktický aspekt tohoto institutu, a to, že se stále jedná o dohodu, tudíž **člen orgánu musí v první řadě souhlasit s jejím obsahem**. Stěží si lze představit situaci, kdy tato osoba přistoupí na dohodu v případě, že po ní bude požadována náhrada celé obchodní korporací tvrzené újmy.

Možnost úpravy způsobu náhrady újmy

Opačný postoj nežli výše uvedený zastává např. Doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D., který se domnívá, že **snížení způsobené újmy či dokonce vzdání se její náhrady docílit nelze. Předmětem vypořádací smlouvy tak může být dle jeho názoru nanejvýš úprava způsobu náhrady celé**

způsobené újmy. Odkazuje v té souvislosti na ustanovení § 2898 NOZ, které neumožňuje se předem vzdát či omezit právo na náhradu újmy způsobené úmyslně či z hrubé nedbalosti. Dovojuje přitom, že právě o takové případy se bude při porušení povinnosti péče řádného hospodáře ve většině případů jednat. [3] Dále s ohledem na pravidlo věty druhé § 2989 NOZ dovozuje, že vzdání se již vzniklého práva jinak obdobného s větou první platně nelze, a pak je třeba zkoumat, zda se bude jednat o neplatnost relativní nebo absolutní.[4]

Tento přístup umožňující prostřednictvím vypořádací smlouvy pouze stanovení způsobu náhrady celé újmy postrádá přinejmenším účel daného institutu, jímž se má docílit zjednodušení úpravy vztahů mezi členy orgánů společnosti v souvislosti s náhradou újmy, a tím předcházet zdoluhavým a nákladným soudním sporům. Smlouva by tímto omezením zřejmě i ztratila svůj význam, jelikož by tak řešila pouze vlastní způsob náhrady škody, jež je již v zákoně upraven. **Navíc proti možnosti ujednat snížení nebo prominutí náhrady újmy poté, co již újma vznikla, pravděpodobně nesvědčí ani úmysl zákonodárce** vyjádřený v důvodové zprávě k § 2898 NOZ: „Osnova nepřijímá obecné pravidlo socialistického práva, že neplatné jsou všechny dohody, kterými se někdo vzdává práva, které má vzniknout teprve v budoucnosti (§ 574 odst. 2 platného občanského zákoníku). Proto se vylučuje možnost poškozeného vzdát se předem práva na náhradu škody způsobené úmyslně, z hrubé nedbalosti, anebo jde-li o člověka a poškození jeho přirozených práv, ať již prohlášením samostatně učiněným, nebo ujednáním s potenciálním škůdcem.“

Kompromisní pohled

Komentářová literatura se prozatím přiklání ke „smíšené“ variantě výše uvedených názorů spočívající na jedné straně v možnosti snížení částky, kterou bude člen orgánu povinen obchodní korporaci nahradit, ale na druhé straně ve vyloučení vzdání se náhrady újmy obchodní korporace i následně, a to s ohledem na skutečnost, že důsledek újmy může poškozovat nejenom korporaci jako takovou a její společníky, ale také věřitele. [5] V této souvislosti je odkazováno stejně jako u Doc. Havla především na ustanovení § 2898 NOZ s tím, že smlouva, kterou by se společnost vzdala náhrady újmy, bude zásadně zdánlivá, případně neplatná, a to nezávisle na tom, zda byla schválena nejvyšším orgánem korporace.

Co se týká ochrany obchodní korporace a jejích společníků, je stanoveno, že i po schválení vypořádací smlouvy mají **společníci možnost dovolat se její neplatnosti** nikoliv cestou společnické žaloby, ale za zákonem stanovených podmínek **návrhem na prohlášení neplatnosti takového schvalovacího usnesení**. S prohlášením neplatnosti tohoto usnesení je totiž v souladu s § 53 odst. 4 ZOK spojena neplatnost i samotné vypořádací smlouvy. Navíc s ohledem na skutečnost, že od uzavření smlouvy do vyslovení neplatnosti usnesení nejvyššího orgánu může uplynout delší čas, konstruuje zákon nový běh promlčecí doby pro uplatnění práva, jehož vypořádání smlouva upravovala, a to od právní moci rozhodnutí o neplatnosti takového usnesení.

Tomuto pohledu na danou věc lze vytknout především to, dostatečně nezohledňuje případy nespádající pod ustanovení § 2898 NOZ, tj. případy náhrady újmy nezpůsobené z hrubé nedbalosti. V takových situacích by tedy mohlo dojít díky vypořádací smlouvě nejenom ke snížení náhrady újmy, ale i k jejímu zproštění.

Závěrem

S ohledem na výše uvedené lze shrnout, že limity a možnosti obsahu smlouvy o vypořádání újmy nejsou nastaveny do takové míry, aby se nemuselo čekat na reakci praxe a soudní judikatury. Zatím se ukazuje, že touto smlouvou bude možné přinejmenším následně snížit částku, kterou by měl člen orgánu společnosti nahradit, ač není jasné, jaká míra snížení bude ještě akceptovatelná. Jestli se však tímto způsobem společnost bude moci vzdát i samotné náhrady újmy po členu orgánu, zatím

není jasné. Nejvýraznějšími argumenty pro tuto verzi výkladu se jeví jak ochota člena orgánu vypořádací smlouvu se společností uzavřít, tak především podmínka účinnosti této smlouvy, jež spočívá ve schválení nejvyšším orgánem společnosti, a to dokonce dvoutřetinovou většinou všech společníků.

Co se týká ochrany obchodní korporace a jejích společníků před zneužitím smlouvy o vypořádání újmy, lze konstatovat, že zákon o obchodních korporacích stanovením podmínek pro účinnost smlouvy a možností společníků domáhat se následného prohlášení neplatnosti usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace, a tím i zneplatnění vypořádací smlouvy, poskytuje společnosti i jejím společníkům dostatečnou ochranu. Nedořešená však zůstává otázka ochrany věřitelů, jež by se měla uskutečňovat přinejmenším cestou domáhání se relativní neúčinnosti takového právního jednání.

Mgr. Monika Kretková,
advokátní koncipientka

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

[1] Srov. PIHERA, Vlastimil. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 5, s. 147 a násl.

[2] Tamtéž.

[3] Srov. HAVEL, Bohumil. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 1, s. 15.

[4] Srov. HAVEL, Bohumil. A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6, s. 171 a násl.

[5] Více ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 142.

Další články:

- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)